

DE VERSCHILLEN TUSSEN DE NIEUWTESTAMENTISCHE GEMEENTEN

• door Gerard Kramer

TOEN DE HEER JEZUS VOOR HET EERST OVER DE GEMEENTE SPRAK, GEBRUIKTE HIJ DE AANDUIDING 'MIJN GEMEENTE' (Mt16:18). HIJ DOELDE TOEN OP DIE ENE WERELDWIJDE GEMEENTE DIE HIJ ZOU GAAN BOUWEN, EN WAAROVER DE POORTEN VAN DE HADES GEEN MACHT ZOULDEN HEBBEN. OVER DIE ENE GEMEENTE GEEFT DE APOSTEL PAULUS IN ZIJN BRIEVEN GEDEGEN ONDERWIJS. DE HEER JEZUS SPRAK OOK ECHTER OVER DE PLAATSELIJKE GEMEENTE. IN Mt18:17 WIJST HIJ NAMELIJK OP DE NOODZAAK IETS TE ZEGGEN TEGEN DE GEMEENTE. DAT KAN ALLEEN MAAR PLAATSELIJK BEDOELD ZIJN. EVEN VERDER ZEGT HIJ DAT WAAR TWEE OF DRIE VERGADERD ZIJN IN ZIJN NAAM, HIJ DAAR IN HET MIDDEN IS. OOK DAAR GAAT HET OVER DE PLAATSELIJKE GEMEENTE. IN DIT ARTIKEL WILLEN WE NADENKEN OVER DE VERSCHILLEN TUSSEN DE NIEUWTESTAMENTISCHE PLAATSELIJKE GEMEENTEN.

De gemeente in Jeruzalem

In Jeruzalem is het allemaal begonnen. De situatie was in Jeruzalem in zoverre uniek dat daar gedurende korte tijd zowel de wereldwijde als de plaatselijke gemeente zichtbaar aanwezig was. De Jeruzalemse gemeente was ontstaan door de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag. Op diezelfde dag heeft Petrus met vrucht gepredikt. Lukas schrijft: 'Zij dan die zijn woord aannamen, werden gedoopt, en er werden op die dag ongeveer drieduizend zielen toegevoegd' (Hd2:41). De gemeente groeide dus meteen!

Wat waren nu de kenmerken van deze eerste gemeente?

- 1) De gelovigen volhardden in de leer van de apostelen, de gemeenschap, de breking van het brood en de gebeden (Hd2:42); zie voor de broodbreking ook 2:46; zie voor de gebeden ook 12:5. Bij 'de gemeenschap' kan ook worden gedacht aan het samen voedsel nemen 'met vreugdegejuich' (zie nogmaals 2:46) en het samen God prijzen (2:47);
- 2) De apostelen deden er tekenen, wonderen en genezingen (2:43; 3:6; 5:12);
- 3) De gelovigen hadden alle dingen gemeenschappelijk, en er was grote opofferingsgezindheid (2:44;4:32). Er was uiteindelijk sprake van goed georganiseerde armenzorg (6);

- 4) Er kwamen dagelijks mensen tot bekering (2:47);
- 5) Er was vervolging, eerst van twee apostelen (4:3), later van alle apostelen (5:18). Stefanus werd gestenigd en werd zo de eerste martelaar (7); daarna was er een grote vervolging tegen de hele gemeente (8:1);
- 6) Als gevolg van deze vervolging werd het woord elders gepredikt (8:4), o.a. door Filippus in Samaria. Jeruzalem werd dus noodgedwongen een missionaire gemeente! Later kwam Paulus in Jeruzalem, eveneens na vervolging: men had in Damaskus een aanslag tegen hem beraamd. De broeders stuurden hem echter naar Tarsus (9:26-30);
- 7) Er was een duidelijke bestuurlijke structuur: we vinden er behalve broeders ook een apostel (Jakobus) en oudsten (21:17-18).

De gemeente in Samaria

De gemeente in Samaria is ontstaan door de prediking van Filippus, die daar Christus predikte en ook tekenen en grote krachten deed (Hd8:6,13). Er was grote blijdschap (8:8)! Het werk van de Heer in Samaria werd door apostelen Petrus en Johannes, die vanuit Jeruzalem gekomen waren, erkend (8:14,17).

Kenmerken van deze gemeente:

- 1) De prediking van het evangelie ging gepaard

met tekenen en krachten;

- 2) Er was blijdschap;
- 3) Er was leiderschap van de apostelen.

De gemeente in heel Judéa, Galiléa en Samaria

Opmerkelijk genoeg is er ook een keer sprake van 'de gemeente', maar dan wel verdeeld over drie streken. In Hd9:31 staat: 'De gemeente dan door (= verspreid over) heel Judéa, Galiléa en Samaria had vrede, terwijl zij werd opgebouwd en wandelde in de vrees van de Heer, en zij vermeerderde door de vertroosting van de Heilige Geest'. **De volgende kenmerken laten zich hier formuleren:**

- 1) Er werd aan gemeente-opbouw gedaan;
- 2) Er was in de gemeentelijke praktijk ontzag voor de Heer;
- 3) Er was geestelijke groei.

De gemeente in Lydda

Hoe de gemeente in Lydda is ontstaan, weten we niet. In ieder geval trof Petrus er heiligen aan (Hd9:32). Petrus genas daar Aeneas, met als gevolg dat een groot aantal mensen in Lydda en Saron zich bekeerden. Een duidelijk kenmerk van deze gemeente kan niet worden gegeven.

De gemeente in Joppe

Het eerste dat we over Joppe lezen, is dat daar een discipelin woonde, Dorkas. Zij gaf haar christenheid op zeer praktische wijze vorm, namelijk door overvloedig te zijn in goede werken en weldaden, speciaal in het maken van kleding (Hd9:36,39). Ook waren daar in Joppe discipelen, heiligen en weduwen (9:38,39,41). Toen Dorkas na een ziekte was gestorven, wekte Petrus haar op, met als gevolg dat velen in Joppe tot geloof in de Heer kwamen. **Kenmerken van de gemeente in Joppe:**

- 1) Er was sprake van discipelschap;
- 2) Het christendom werd zichtbaar in de praktijk;
- 3) Er was vrucht op de prediking door de opwekking van een dode.

De gemeente in Caesaréa

De gemeente in Caesaréa is ontstaan door Petrus' prediking in het huis van Cornelius. Deze legerfunctionaris en zijn huis kwamen tot geloof in de Heer Jezus en werden gedoopt (Hd10). Als Paulus later in Caesaréa komt, worden de gelovigen daar als een gemeente aangeduid (18:22). Filippus, één van de zeven (Hd6), is daar woonachtig en wordt nu evangelist genoemd. Ook wordt melding gemaakt van zijn vier dochters, die profeteerden. (21:8v.). De profetie over Paulus persoonlijk kwam echter niet uit hun mond, maar uit die van Agabus, een profeet uit Judéa. Ook worden hier expliciet de plaatselijke gelovigen genoemd, die wijs reageren op Paulus' reactie op Agabus' profetie (21:12,14); zij worden ook als 'discipelen' aangeduid. Enkelen van hen vergezelden Paulus naar Jeruzalem (21:16). Later zat Paulus in Caesaréa gevangen. Mogelijk was er toen ook contact tussen Paulus en de Caesarese gelovigen (vgl. 24:23). **We kunnen de volgende kenmerken noteren:**

- 1) Er was een evangelist woonachtig die kennelijk in en vanuit Caesaréa werkte;
- 2) Er was onder de gelovigen ruimte voor de profetische dienst van vrouwen;
- 3) Er was wijsheid en overgave aan de wil van God;
- 4) Men leefde mee met Paulus en vergezelde hem.

Antiochië in Syrië

Het evangelie is in Antiochië gepredikt als gevolg van de 'verdrinking die wegens Stefanus had plaatsgevonden' (Hd11:19). Een heel jaar hebben de plaatselijke gelovigen - zowel bekeerde Joden als bekeerde heidenen - onderwijs van Barnabas en Paulus ontvangen. De discipelen in Antiochië waren de eersten die christenen werden genoemd. (11:26). Zij kwamen ook in actie voor de arme gelovigen in Judéa. Namens de gelovigen in Antiochië is er een collecte naar Judéa gebracht door Barnabas en Paulus (11:30), die vervolgens allebei vanuit Antiochië door de Heilige Geest werden uitgezonden (13:1-4) om hun eerste zendingsreis te ondernemen. De gemeente was daar ook bij betrokken (14:27). Na het apostelconvent in Jeruzalem werd de brief met de besluiten ook ter kennis gebracht van de bekeerde heidenen in Antiochië (Hd15:23). Paulus en Barnabas gaven daar vervolgens opnieuw - nu samen met anderen - onderwijs, ditmaal naar aanleiding van deze brief (15:35). Vanuit deze zelfde stad werden door Paulus ook de tweede en de derde zendingsreis ondernomen (15:40; 18:23).

Kenmerken van deze gemeente:

- 1) Men kreeg langdurig onderwijs;
- 2) Het discipelschap trad zozeer naar buiten dat men begreep door wie deze gelovigen werden geïnspireerd en hen daarom christenen noemde;
- 3) Dit was een missionaire gemeente, waar de gelovigen - in ieder geval de profeten en leraars - bewust door gebed en vasten zochten naar de wil van de Heilige Geest.

Lystra, Iconium en het Pisidische Antiochië

Volgens diverse uitleggers zijn dit de 'gemeenten van Galatië', waaraan Paulus zijn brief aan de Galaten heeft gericht (G1:2). De gemeente van Iconium bestond uit bekeerde Joden en bekeerde heidenen. Er is sprake van 'discipelen' (Hd14:20,22), en van gemeenten met oudsten (14:23) en broeders (16:2). Hier waren vooral problemen over de vraag of christenen de wet dienden te onderhouden; Paulus corrigeerde hun denken hierover in zijn brief.

Filippi

Deze gemeente is begonnen op een gebedsplaats (of in een synagoge), die uitsluitend door vrouwen werd bezocht toen Paulus er predikte. Lydia kwam tot bekering en werd met haar huis gedoopt, en kort daarna de gevangene waarder en zijn huis. Bij Lydia waren vervolgens broeders (Hd16). Als Paulus de gelovigen in Filippi een brief schrijft is er inmiddels een geordende gemeente, met oudsten en dienaars (Fp1:1). Deze gemeente heeft veel voor Paulus betekend, en heeft een aantal keren ondersteuning van hen ontvangen die hij zeer waardeerde (4:10-20). Ook deze gemeente zou als missionaire gemeente kunnen worden gekenmerkt.

Thessalonika

Deze gemeente is ontstaan nadat Paulus er op drie achtereenvolgende sabbatten heeft gepredikt. Er kwamen toen Joden en godsdienstige Grieken tot geloof. Er is al snel sprake van 'de broeders' (Hd17:10). Uit Paulus' beide aan hen gerichte brieven (1&2Th) blijkt dat zij met vervolging te maken hadden en daardoor problemen kregen met het begrijpen van hun eigen profetische positie. Toch stonden zij overal bekend als gelovigen die krachtadig bekeerd waren en de Heer Jezus verwachtten. Kenmerk: Je zou hen een dienende en toekomstgerichte gemeente (1Th1:9-10) kunnen noemen.

Korinthe

De gemeente in Korinthe is ontstaan vanuit de synagoge. Paulus heeft de gelovigen anderhalf jaar onderwijs gegeven (Hd18:11). Ook daar is sprake van 'de broeders' (18:18). Uit zijn beide aan hen gerichte brieven 1&2Ko krijgen we een levendig beeld van de omstandigheden daar. In 1Ko blijkt dat alle genadegaven er voorkwamen (1:7), maar dat er ook verdeeldheid was (1:10v.) doordat men zich op dienstknachten van de Heer blindstaarde en zich naar hen ging noemen. Daarnaast was er sprake van grove immoraliteit waar men aanvankelijk als gemeente niet tegen optrad. Er waren ook problemen op het gebied van het huwelijk (5-7), met het wel of niet mogen eten van afgodenoffers (8), met hun visie op ondersteuning van dienstknachten (9), met wangedrag en wanorde

tijdens de gemeentelijke samenkomst (11 en 14), en met hun eenzijdige fascinatie voor het spreken in talen (14). In 2Ko blijkt bovendien dat Paulus hen aanvankelijk niet opnieuw wilde bezoeken omdat hij hen anders zou moeten bestraffen (1:23). Anderzijds is hij dankbaar voor de manier waarop zij aan zijn oproep tot handelen met de immorele man in 1Ko5 gehoor hebben gegeven. Zorgelijk is hij over de invloed die bepaalde judaïstische predikers in hun midden hebben gehad, waardoor zijn apostolisch gezag in hun midden ter discussie is gesteld (zie o.a. 2:17; 3:1; 4:2; 6:1-13; 10-12). **Je zou dit een gemeente met een typische 'grote stadsproblematiek' kunnen noemen:**

- 1) De gemeenteleden vormden een doorsnee van de stadsbevolking (zie de aard van de vele vermaningen);
- 2) Zij stonden onder invloed van een afgodische omgeving (1Ko8,10);
- 3) Het immorele verleden werkte nog door en leidde tot problemen met huwelijk en seksualiteit (1Ko5,7);
- 4) Er waren duidelijke problemen met het erkennen van geestelijk gezag (zie hierboven).

Efeze

Prisca en Aquila, een echtpaar dat al met Paulus in contact was geweest, bezocht de synagoge in Efeze, waar op dat moment de christen Apollos predikte (Hd18:24v.). Apollos is verder door dit echtpaar begeleid. Ook in Efeze is sprake van 'broeders' (18:27) die hem aanmoedigden naar Korinthe te gaan. In Efeze waren ook discipelen van Johannes de Doper. Zij werden in hun denken gecorrigeerd door Paulus (19:4) en gedoopt tot de naam van de Heer Jezus. Er waren oudsten (20:17), die door Paulus werden voorbereid op de na-apostolische tijd. **Uit de aan hen gerichte brief (Ef) kunnen de volgende kenmerken worden afgeleid:**

- 1) De gemeente was in staat diepgaand onderwijs te ontvangen over de christelijke positie (1-2);
- 2) Ook de leden van deze gemeente liepen het gevaar beïnvloed te worden door de ideeën en de levenspraktijk van de hen omringende volken (4:17-32);
- 3) Ook zij kregen, mede vanwege hun verle-

den, onderwijs over huwelijk en gezin (5);
4) Zij hadden belangstelling voor het wel en wee van Paulus (6:21v.).

Troas

Van Troas weten we alleen dat Paulus er zeven dagen is gebleven en deelgenomen heeft aan de broodbreking (Hd20:6v.). Men kwam er samen in een bovenzaal.

Tyrus

Van Tyrus weten we slechts dat daar discipelen woonden, en dat Paulus ook daar zeven dagen is gebleven – mogelijk om ook daar aan de broodbreking te kunnen deelnemen (Hd21:4).

Ptolemaïs

Ook in de stad Ptolemaïs trof Paulus broeders aan, bij wie hij één dag is gebleven (Hd21:7).

Sidon

De gelovigen in Sidon worden 'de vrienden' genoemd (Hd27:3). Zij hebben Paulus verzorgd.

Puteoli

Ook in het Italiaanse Putéoli trof Paulus broeders aan en werd hij verzocht zeven dagen te blijven - mogelijk om ook daar aan de broodbreking te kunnen deelnemen (Hd28:13v.).

Rome

De broeders in Rome hadden al van Paulus' situatie gehoord en kwamen hem vanuit de stad tegemoet (Hd28:15). Toen Paulus hen zag, dankte hij God en vatte moed. Paulus was daar tweeënhalf jaar ongehinderd actief in zijn eigen huurwoning.

Uit zijn aan hen gerichte brief (Rm) kunnen de volgende kenmerken van deze gemeente worden afgeleid:

- 1) Ook de leden van deze gemeente waren afkomstig uit en moesten functioneren in een afgodische en immorele omgeving (1:18-2:16);
- 2) Zij worstelden met vragen over heden, verleden en toekomst van Jood en heiden (2:11-4; 9-11);
- 3) Zij worstelden met vragen over zonde en zonden (6-8);

4) Zij moeten leren omgaan met verschillen in denken (14-15).

Kolosse

Deze gemeente kennen we alleen uit de aan deze gemeente gerichte brief (Ko). **Als we die bestuderen, komen we tot de volgende kenmerken:**

- 1) Zij werden geprezen om hun orde en de vastheid van hun geloof in Christus (2:5);
- 2) Zij liepen het gevaar dat mensen hen verlokten een judaïstisch, mystiek wijsgerig systeem te gaan aanhangen (2:8, 16-23);
- 3) Ook zij waren afkomstig uit en moesten functioneren in een afgodische en immorele omgeving (3:5-11);
- 4) Ook zij krijgen onderwijs over huwelijk en gezin (3:18v.).

Conclusie

Het onderwijs over de ene wereldwijde gemeente, die bestaan heeft vanaf de Pinksterdag, is prachtig en nuttig. Maar de Heer heeft het ook nodig gevonden te laten zien hoe de vele gemeenten plaatselijk hebben gefunctioneerd, en waarin ze moesten worden vermaand of bijgestuurd. Elke gemeente die we bestudeerden, had zijn eigen kenmerken en problemen. Het is aan de ene kant ontvullend te zien dat er in de loop van de kerkgeschiedenis kennelijk niet veel met dit onderwijs gedaan is. Alle problemen komen nog steeds in plaatselijke gemeenten voor. Maar tegelijkertijd is dat ook bemoedigend: ook in onze tijd is geen gemeente zo divers, geen probleem zo groot of de Heer heeft het voorzien! Zowel het boek Handelingen als de gemeentelijke brieven zijn het daarom ten volle waard ook in onze tijd geraadpleegd te worden, zodat we weten wat we kunnen verwachten, en ook weten hoe we moeten omgaan met de problemen die zich in het midden van de gelovigen kunnen voordoen. Ook zien we in deze geschriften hoe liefdevol en geduldig de Heer door middel van zijn Woord, verkondigd en toegepast door zijn dienstknechten lang geleden, met de plaatselijke gemeenten omging – tot een voorbeeld van iedereen die zich nu en in de toekomst verantwoordelijk weet voor de kudde van God!